

Зейнетақы активтері бойынша инвестициялық қызметке шолу

ҚАЗАҚСТАН
ҚАРЖЫГЕРЛЕР
ҚАУЫМДАСТЫҒЫ

АССОЦИАЦИЯ
ФИНАНСИСТОВ
КАЗАХСТАНА

2025 жылғы 1 маусымға

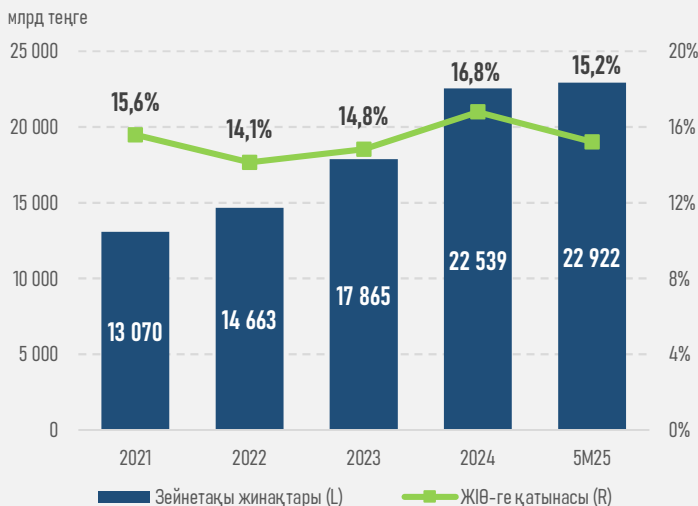
Негізгі тенденциялар:

- 1 маусымдағы жағдай бойынша зейнетақы жинақтарының жалпы сомасы 122,9 трлн құрады, жыл басынан бері 1383 млрд теңгеге немесе 1,7%-ға өсті. Осу қарқыны бір жыл бұрынғыға қарағанда айтарлықтай төмен болды (2024 жылдың ұқсас кезеңінде +7,2%), бұл жарналардың динамикасымен емес, қаржы нарықтарындағы тұрақсыздық пен валюта бағамының ауытқуы аясында теріс инвестициялық кірістермен байланысты.
- Зейнетақы ағындары (жарналар мен төлемдер арасындағы айырмашылық) соңғы 4 жыл қатарынан жалпы оң болып қала беретінін атап өтеміз (төменде қараңыз). Зейнетақы жарналарының өсуі жұмыспен қамтудың ұлғаюы және атаулы жалақының өсуі аясында жалғасуда.
- Ағымдағы жылы жылына 9-12 жарна аударатын салымшылар тобының үлесі 65,4%-ға дейін өсті (64,9% бұрын), бұл теріс инвестициялық табысқа қарамастан жүйеге қаражаттың тұрақты ағынын қолдайды (-1146 млрд).
- Алайда, ағындардың балансы тұрғын үй жағдайларын жақсартуға және емделуге ақы төлеуге арналған біржолғы зейнетақы төлемдерімен айтарлықтай бұрмаланады.

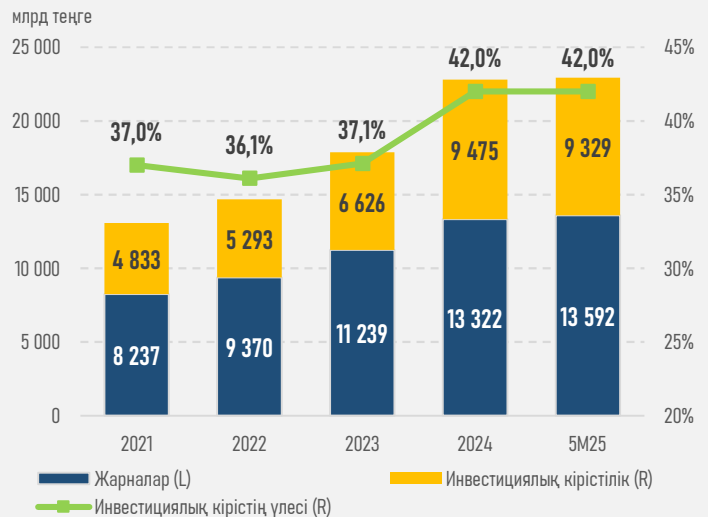
- Ағымдағы жылдың 5 айында БЗТ-ға 1369 млрд (2024 жылдың ұқсас кезеңімен салыстырғанда өсім 156%-ға немесе 1144 млрд-қа) тура келді, бұл ағымдағы жылғы барлық төлемдердің 57% құрайды.
- Зейнетақы жинақтарын мерзімінен бұрын алып қою мүмкіндігі енгізілген сәттен бастап (2021 ж. ақпан) БЗТ бойынша төлемдер 14,8 трлн құрады, бұл зейнетақы активтерінің ағымдағы портфельінің 21% құрайды. ИПБ-ге берілген активтердің үлесі өте төмен болып қалады (0,3%), бұл қолданыстағы ережелерді жетілдіру қажеттілігін көрсетеді.
- Ағымдағы жылы барлық жеке басқарушы компаниялар оң табыстылықты көрсететінін, ал жүйе бойынша жалпы теріс инвестициялық табыс ҚРҰБ басқаруындағы барлық дерлік портфельдің шоғырлануына байланысты екенін атап өтеміз (жыл басынан бері портфель бойынша табыстылық -0,69% құрайды).
- Жеке басқару мүмкіндігі енгізілген сәттен бастап барлық ИПБ зейнетақы активтері құнының шартты бірлігінің өсуінде ҚРҰБ-дан озып келеді, бұл салымшылардың мүддесі үшін зейнетақы активтерін басқаруда таңдау мен бәсекелестіктің маңыздылығын көрсетеді.
- Бұл ретте ҚРҰБ және ИПБ портфельдерін басқару стратегиясы қаржы құралдарының сенімділігі мен өтімділігіне басымдық бере отырып, орташа консервативті болып қалады (төменде қараңыз).

БЖЗҚ активтері және инвестициялық кірістілік*

БЖЗҚ активтерінің ЖІӨ-ге қатынасы

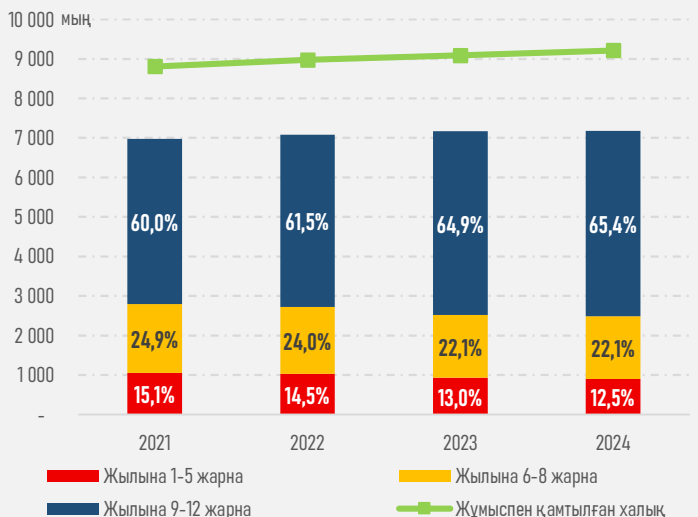

Жарналар және инвестициялық кірістер

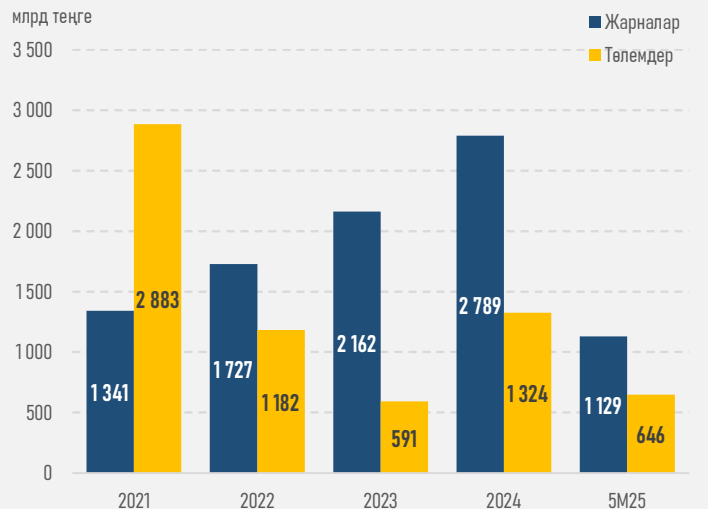

Белсенді салымшылардың құрылымы, зейнетақы жарналары және төлемдер*

Белсенді салымшылар

Зейнетақы ағындары

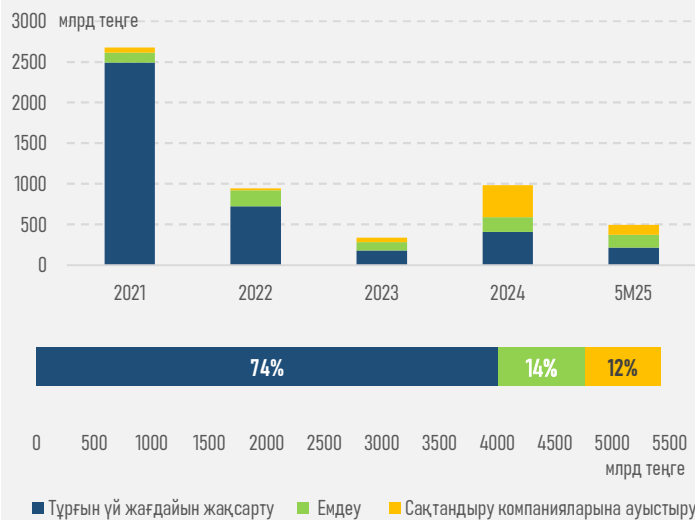

* Деректер көзі: БЖЗҚ

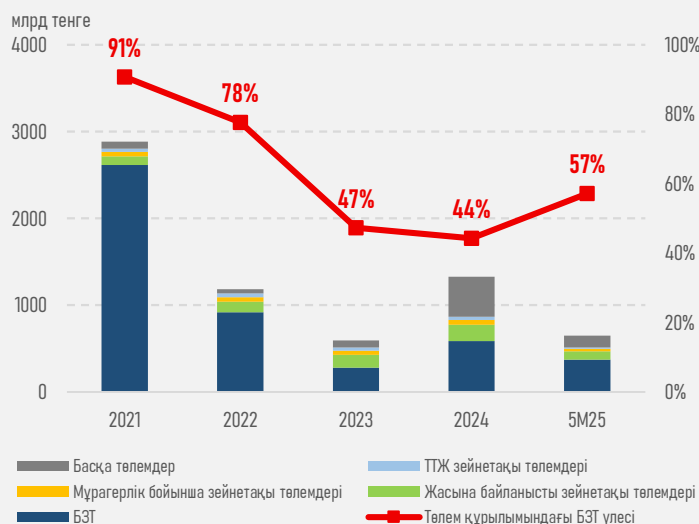
© Қазақстан қаржыгерлерінің қауымдастығы, 2025

Тағайындау түрі бойынша зейнетақы төлемдері*

Жеке зейнетақы төлемдері

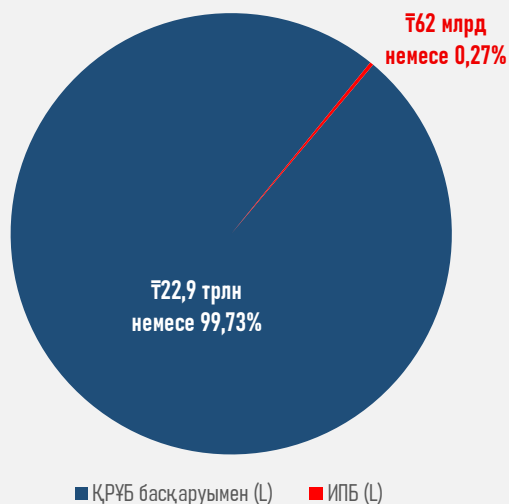

Зейнетақы төлемдеріндегі БЖТ үлесі (тұрғын үй және емдеу)

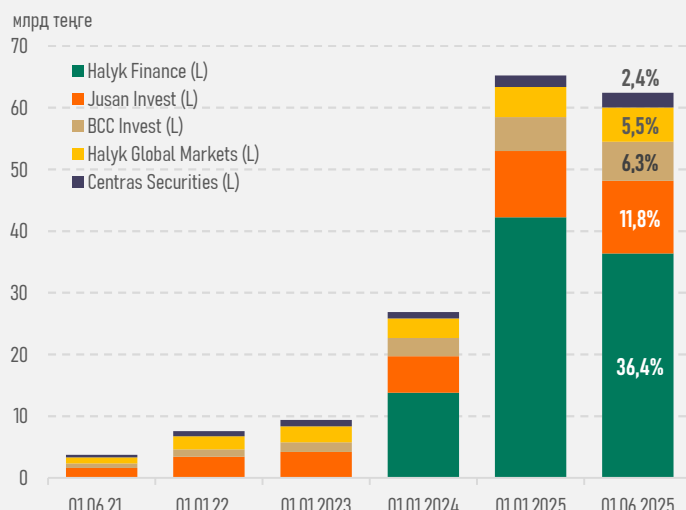

Зейнетақы активтерін басқару

ҚРҰБ және ИПБ активтерінің портфелі

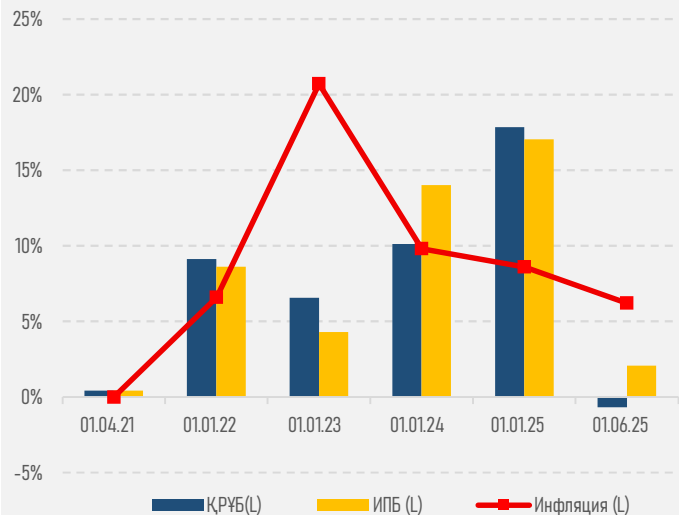

ИПБ басқаруындағы активтер

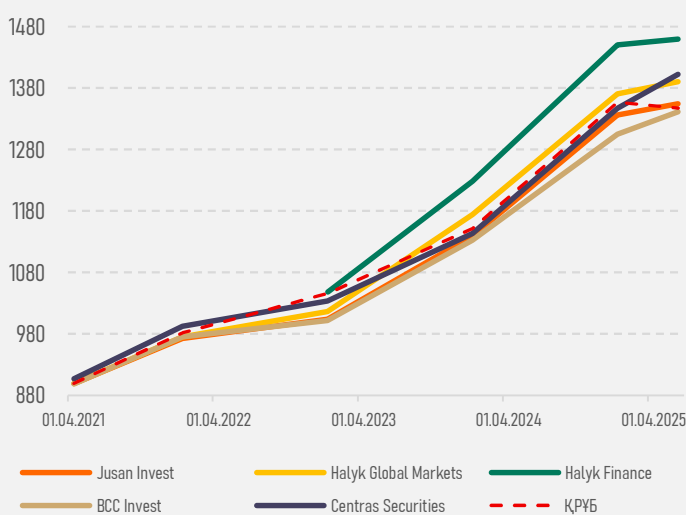

Портфельдердің орташа алынған кірістілігі

ИПБ және ҚРҰБ кірістілігі

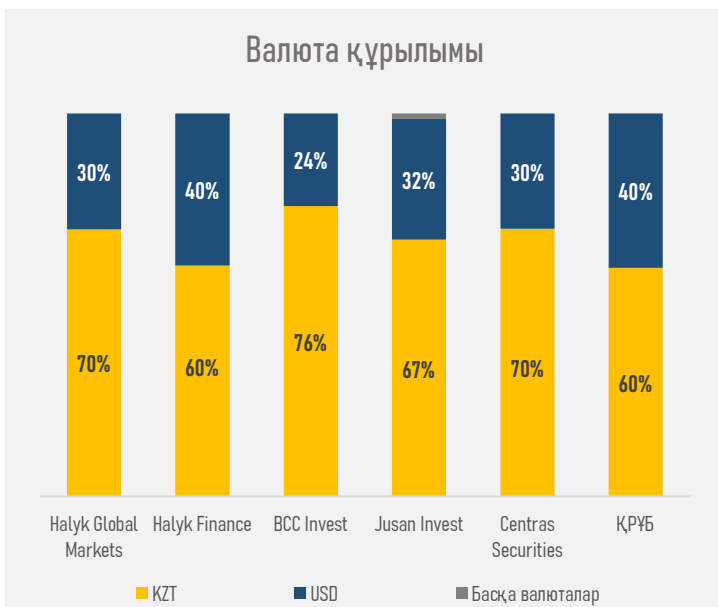
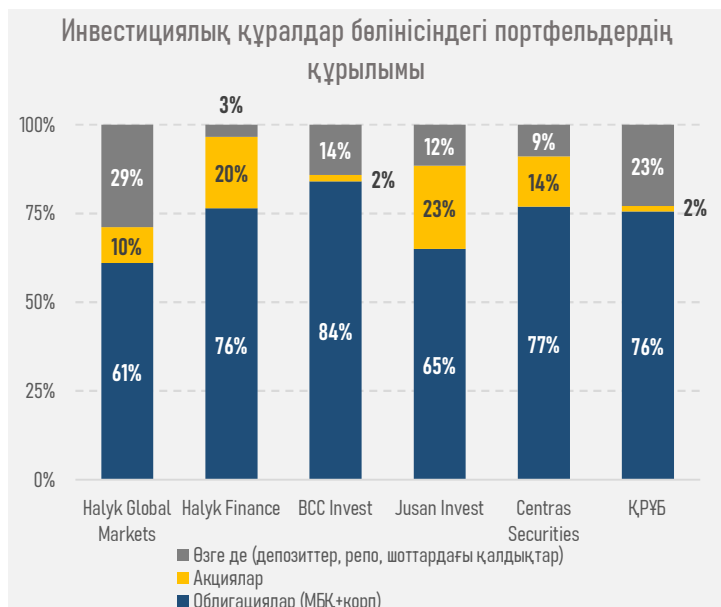

ИПБ бойынша кірістілік (шартты зейнетақы бірліктерінде)

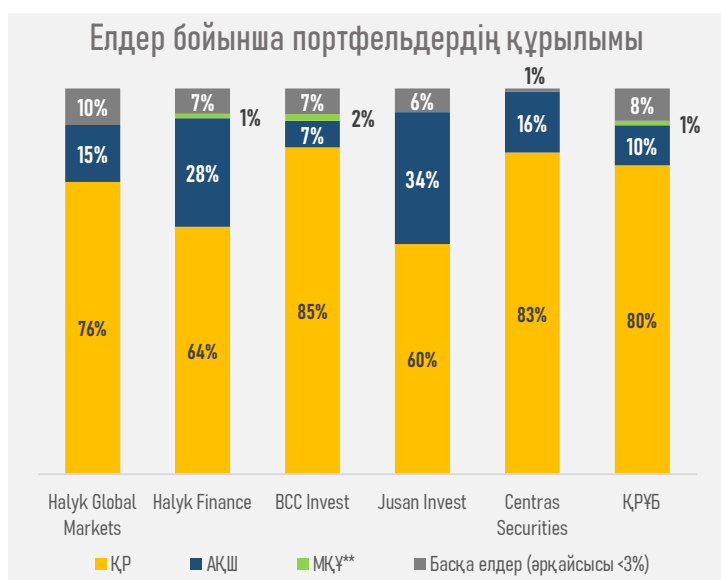

* Деректер көзі: БЖЗҚ
* 6 айда 01.06.25-ке инфляция.

Зейнетақы активтері портфелінің құрылымы*

Зейнетақы активтері портфелінің құрылымы және болжамды нәтижелері*

* Деректер көзі: БЖЗҚ

** Халықаралық қаржы ұйымдары

© Қазақстан қаржыгерлерінің қауымдастығы, 2025

Резюме

БЖЗҚ зейнетақы активтері жарналардың үздіксіз өсуі және жинақталған инвестициялық табыстылықтың жоғары үлесі аясында ЖІӨ-ге 15,2% - құрайтын қаржы жүйесінде ұзақ мерзімді өтімділікті қамтамасыз етуде маңызды рөл атқарады. Бұл ретте 2025 жылы жинақтардың өсу қарқыны айтарлықтай баяулады, бұл негізінен ҚРҰБ басқаруындағы активтердің теріс инвестициялық табысымен байланысты. Тиісінше, ағымдағы жылы жинақтау өсіміне негізгі салым Жұмыспен қамтудың және номиналды жалақының өсуімен қолдау көрсетілетін жарналарды қамтамасыз етуді жалғастыруда.

Жиынтығында Т4,8 трлн немесе ағымдағы портфельдің 21% - құрайтын ауқымды біржолғы зейнетақы төлемдері (БЗТ) өлеулі сын-тегеурін болып қала береді. Мерзімінен бұрын алып қоюдың мұндай серпіні ағындардың теңгерімін бұрмалайды, зейнетақы жүйесінің инвестициялық әлеуетін төмендетеді және болашақ жайлылыққа нұқсан келтіре отырып, ағымдағы қажеттіліктерді қанағаттандыру үшін жинақтарды мерзімінен бұрын пайдалануды реттеу тәсілдерін қайта бағалауды талап етеді.

Зейнетақы активтерін басқаруда орташа консервативті тәсілдің басым болуы, МБҚ-ның жоғары үлесі және валюталық әртараптандырудың шектелуі олардың құбылмалылығын төмендетеді, бірақ кірістілік әлеуетін шектейді. Инвестициялық кірістің айырмашылығын ескере отырып, зейнетақы активтерін басқару процесінде салымшылар мен ИПБ кең мүмкіндіктер беру өте маңызды.

Жарналарды тұрақты жүзеге асыратын азаматтар үшін лайықты зейнетақыны қалыптастыру міндетінен басқа (БҰҰ стандарты — зейнетақыдағы табысты ауыстыру коэффициенті $\geq 40\%$), неғұрлым терең жүйелік проблемалар шешілмеген күйінде қалып отыр. Атап айтқанда, бұл 2 млн-ға жуық ресми жұмыспен қамтылған азаматтар мен 450 мың жұмыссыздардың зейнетақы аударымдарының болмауы. Ынтымақтастық жүйесінің біртіндеп сарқылуы аясында (~2040 жылға қарай) бұл олқылықтар ауқымды әлеуметтік сынаққа айналуы мүмкін. Халықтың қарқынды демографиялық өзгерістері мен қартаю жағдайында (65 және одан жоғары жастағы адамдардың үлесі 2050 жылға қарай ағымдағы 8,9% - дан 11,6% - ға дейін өседі деп болжануда) жинақтаудың өсуі ғана емес, сонымен қатар халықтың барлық топтарын толыққанды қамту да басымдыққа айналады.